

ABSTRACTS

Ferenc Hörcher

A NEGLECTED CHAPTER IN THE HISTORY OF GERMAN POLITICAL THOUGHT AFTER THE SECOND WORLD WAR

This introductory article provides a brief overview of the thought of the German philosopher Joachim Ritter, highlighting his importance in German intellectual life after the Second World War, and taking stock of some of the common features of the thinkers who grouped around him, but also pointing out their differences. Ritter's intellectual development was influenced by thinkers such as Heidegger, Cassirer, Dilthey and Durkheim. In his pre-war period, he was influenced for a time by Marxism, but he went on to study for a doctorate in the philosophy of Augustine under Cassirer. He quickly became disillusioned with Nazism. From 1946 he teaches at the University of Münster, where he is surrounded by a circle of students and colleagues who play a very important role in German public debates in the 1960s and 1970s. His own mature philosophical orientation was determined by his interest in Aristotle and Hegel. His most prominent insight is how culture can compensate for the eclipse of religion after the Enlightenment and the French Revolution. The Collegium Philosophicum, as a philosophical workshop, had the distinctive feature that, unlike the Frankfurt School, it was not subordinated to a single ideology. The strongest influences were a Christian orientation and a liberal-conservative set of values, but the students were spread over a broad spectrum of worldviews. Among his contemporaries, his relationship with Gadamer and Josef Pieper should be highlighted. Within the camp of disciples, it is worth distinguishing between Catholic thinkers such as Böckenförde and Spaemann, and sceptical liberal-conservative like Marquard and Lübke. Finally, it is worth referring to the fact that through the former group Josef Ratzinger also had a link to the Münster school of Joachim Ritter.

Keywords: German intellectual life, post-war debates, Joachim Ritter, Aristotle and Hegel, Christian and Liberal Conservatism, Ratzinger

László Levente Balogh

THE RISK OF FREEDOM: FREEDOM, RIGHT, STATE AND RELIGION
IN THE THOUGHT OF ERNST-WOLFGANG BÖCKENFÖRDE

Ernst-Wolfgang Böckenförde is one of the most prominent and versatile German legal and political theorists of the 20th century. His thinking focuses on the question of freedom, and more specifically on the historically determined relationship of freedom to state and law. In the essay I have tried to outline the context and the conditions of this relationship. According to Böckenförde, law is not only a prerequisite of freedom, but also presumes the state as an institution of power and decision-making. These interrelations are not necessary, but are the result of a long and eventual historical process. The modern democratic order has many preconditions, which it cannot create and without which it cannot exist, and therefore its functioning and existence entail many risks.

Keywords: negative liberty, positive liberty, state, right, freedom of religion

Tibor Görföl

THE POLITICAL PROBLEMATIC OF PHILOSOPHICAL TRADITION
ROBERT SPAEMANN AND JOSEF PIEPER'S CONCEPT OF TRADITION

Robert Spaemann and Josef Pieper, both classical representatives of the tradition of Catholic philosophy, have emphasized the importance of the notion of tradition. Spaemann was interested in the fate of the teleological tradition which attributes natural ends to human beings and the natural world alike, and highlighted the political consequences of the process of its annihilation after the 15th century. Pieper seems to think of a unified, almost monolithic European tradition, and he has been accused of thus becoming inclined to accept the Nazi ideology, although there is no evidence to this in the documents. An analysis of the notion of tradition represented by the two thinkers can contribute to a better understanding of the Catholic philosophy in the second half of the 20th century.

Keywords: tradition, Catholic philosophy, teleology, national socialism, restoration

András Jancsó

A CRITIQUE OF FUNCTIONALISM: LINKS BETWEEN THE THOUGHT
OF ROBERT SPAEMANN AND JOSEPH RATZINGER

Four main themes can be identified in the political thought of Joseph Ratzinger: the relationship between faith and reason, objective truth, the relationship between morality and law, and the pre-political foundations of the state. Some of these themes - the pre-political foundations of the state and the question of objective truth and morality - are closely linked to the liberal-conservative German (political) philosophical tradition that emerged in the second half of the 20th century. Consequently, analysing the context of Joseph Ratzinger's political thought is essential to understanding his political thought. This paper will attempt to examine the links between the thought of Joseph Ratzinger and that of Robert Spaemann. The paper seeks to answer the question of the extent to which Joseph Ratzinger's political thought was influenced by the liberal-conservative school of philosophy associated with the German philosopher Joachim Ritter and his students through Robert Spaemann.

Keywords: Joseph Ratzinger, Robert Spaemann, Ritter School, history of effect

André P. DeBattista

THE IDEA OF EUROPE IN THE WORK OF JOSEPH RATZINGER

A few weeks before his election as Pope Benedict XVI, Joseph Ratzinger delivered a seminal speech titled "On Europe's Crisis of Culture" at the Benedictine Monastery of St. Scholastica at Subiaco. In this lecture, he described Europe as the "Christian continent", which also gave birth to "scientific rationality." Christianity itself is not European, but it became the "religion of the European cultural realm" and "received precisely in Europe its most effective cultural and intellectual imprint." In this perspective, according to Ratzinger, it would be hard to understand Europe without reference to its Christian roots. Paradoxically, however, Ratzinger laments the fact that Europe developed a culture that deliberately excludes God from the public conscience. In this regard, a popular definition of Europe – and liberal democracy – is developing in a way which is divorced from its Christian roots. This paper explores Joseph Ratzinger's understanding of the idea of Europe. It is an idea anchored in tradition and history, and it hesitates to question liberal democracy (though, perhaps, questioning its manifestations). It is also an idea which developed at a time when Europe experienced a period of change, of division and then unity; of an agreement which crystallised around imperfect economic and political

institutions; and during a period where the same idea of Europe changed, broadened and deepened.

Keywords: Joseph Ratzinger (Pope Benedict XVI), Europe, Christianity, rationality, subsidiarity

Csaba Olay

THE POLITICAL ASPECTS OF HERMENEUTIC TRADITION –
GADAMER AND MARQUARD

In this paper, I discuss the political aspects of Hans-Georg Gadamer's and Odo Marquard's hermeneutic conceptions of tradition. Tradition, purely in formal terms, is passing down something from generation to generation. This structure appears in the broadest fields of human experience, including mathematical entities, ways of behaving, moral rules, institutions on various levels, religions, intellectual and artistic approaches. An important distinction can be drawn with regard to the existence of what is passed down: "living" tradition means that the traditional content implies human subjects who learn, repeat and present this content from time to time, whereas in other cases the traditional content is objectified. With his idea of tradition as anonymous authority, Gadamer seeks to overcome a rigid opposition of reason and history. In doing so, however, he uses the term "tradition" in three different senses: it is, first, a bundle of classic works; secondly, it is authority that might be recognized as true; and thirdly, tradition is the usual, accepted way of acting and living. Consequently, tradition is understood by Gadamer as an insight, knowledge, practice that is thought to be worth to pass on to later generations. Following Joachim Ritter's inspiration, Odo Marquard elaborates the idea of the inevitability of our usual practices and the "customary", radicalizing thereby Ritter's and Gadamer's concept. The paper focuses on evaluating the political aspects and consequences of these two conceptions of tradition.

Keywords: The political aspects of hermeneutic tradition, Gadamer and Marquard

POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLÉ

2024/4

CONTENTS

ON GERMAN LIBERAL-CONSERVATIVE THOUGHTS AFTER WORLD WAR II

- *Ferenc Hörcher*: A neglected chapter in the history of German political thought after the Second World War 7
- *László Levente Balogh*: The risk of freedom: freedom, right, state and religion in the thought of Ernst-Wolfgang Böckenförde 24
- *Tibor Görföl*: The Political Problematics of Philosophical Tradition Robert Spaemann and Josef Pieper's Concept of Tradition 37
- *András Jancsó*: A critique of functionalism: links between the thought of Robert Spaemann and Joseph Ratzinger 47
- *André P. DeBattista*: The idea of Europe in the work of Joseph Ratzinger (Translated by: Kálmán Tóth) 63
- *Csaba Olay*: The political aspects of hermeneutic tradition – Gadamer and Marquard 78

BOOK REVIEW

- *Gusztáv Lányi*: Can salvation come from war?
(*Dávidházi Péter és Kertész András (szerk.): Jöhet háborúból üdv? Ókori kérdés mai szaktudományok fényében*) 97

ABSTRACTS 105

MEGJELENT

A SZÁZADVÉG FOLYÓIRAT ÚJ FOLYAMÁNAK
ELSŐ SZÁMA

100 ÉVES A MAGYAR NEMZETI BANK

Pogány Ágnes

A Magyar Nemzeti Bank létrehozása és működése a két
világháború közötti időszakban

Lóránt Károly

Magyarország eladósodási hajlamai és annak okai

Kolozsi Pál Péter

Célzott monetáris politikai eszközök
a Magyar Nemzeti Bank gyakorlatában

Vig Gyula – Seregdi László

A jegybank szabályozói és felügyeleti szerepe

Fáykiss Péter – Ónozó Lívía – Sajtos Péter

Innováció és stabilitás: az MNB és a pénzügyi digitalizáció

Horváth Marcell

Száz év nemzetközi kapcsolatai az MNB
pénzügypolitikájának szolgálatában

MŰHELY

Novák Anna

Választói elképzelések az ideális képviselőről

RECENZÍÓ

Tóth Kálmán

A kora újkori orosz hatalom- és
államfelfogás európai nézőpontból

TISZTELT LEENDŐ ÉS KORÁBBI SZERZŐINK!

Örömmel értesítjük Önöket, hogy a *Politikatudományi Szemle* 2018. évi 2. számától minden cikkünk egyedi internetes azonosítót, úgynevezett **DOI** megjelölést kap. Ezzel a lapunk nemzetköziesedik, mert a különböző keresőmotorok gyorsabban és hatékonyabban tudják cikkeinket megtalálni.

A DOI azonosítót a szerkesztőség **automatikusan** fogja **adni** az egyes cikkeknek. Felépítése a következő lesz: <https://10.30718/POLTUD.HU.2018.2.8>. A törtvonal előtti rész az ún. **DOI prefix**, amit **minden egyes cikk** megkap az előzetes regisztrációnk alapján. Ez tehát egy állandó elem. A POLTUD.HU utal a lapunkra, a többi rész viszont mindig változik, hiszen az aktuális lapszámhoz és oldalszámhoz igazodik. A DOI azonosító örök, ugyanakkor pénzbe kerül. A DOI-t a szerkesztőség szolgáltatásként nyújtja az Önök számára, ezért a költségeket saját maga állja.

Ezzel Önöknek, Tisztelt Szerzők, tehát nincs külön dolguk.

A DOI ugyanakkor kölcsönösségi, viszonyossági alapon működő rendszer, ezért elvárásokat fogalmaz a szerkesztőségekkel és a szerzőkkel szemben.

Tisztelettel kérjük Önöket, hogy ezentúl az irodalomjegyzékben jelzett hivatkozások és szakirodalmak **mindegyikénél** tüntessék fel az **adott cikkekre vonatkozó PONTOS és TELJES DOI azonosítót** [például laptársunknál, a Socio.hu-nál a következő azonosítóról van szó: <https://10.18030/socio.hu.2018.1.69>]. Az egyes cikkek hivatkozását a következő helyen találja meg: <https://search.crossref.org/>

A CrossRef-regisztrációnk során, ami lehetővé teszi a DOI használatát, szerkesztőségünk vállalta, hogy elfogadja ezt a feltételt, azaz minden cikknél feltünteti a szakirodalmi hivatkozásokhoz tartozó DOI azonosítót. Kérjük tehát, hogy Önök is tegyenek eleget ennek az egyébként nem túl nagy kérésnek. Amikor készítik az irodalomjegyzéket, másolják be a vonatkozó cikkhez tartozó DOI azonosítót, és illesszék be a hivatkozás végére.

Kérjük, ne feledjék, mindig a teljes azonosító feltüntetésére van szükség!

Örülünk együtt ennek az újdonságnak!

Üdvözlettel,

a *Politikatudományi Szemle* szerkesztősége

SZERZŐINKHEZ

(A PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI)

1. A Politikatudományi Szemle című referált folyóirat magyar nyelven beküldött kéziratokat – tanulmányokat és könyvrecenziókat – fogad el.
2. A kéziratok minimális terjedelme tanulmányok esetén 40 000 karakter, recenziók esetén 15 000 bruttó (azaz szóközökkel együtt értendő) karakter. A kéziratok maximális terjedelme tanulmányok esetén 50 000, kivételes esetben 60 000 leütés, a recenzióké pedig 25 000 leütés lehet. Az egyes szakterületeket áttekinteni kívánó „state of the art” illetve a „review of article” műfajú szövegek esetében a minimális karakterszám 30 000 a maximális 50 000 bruttó leütés lehet.
3. A kéziratokat Word formátumban kérjük a *posze@tk.hu* címre elküldeni.
4. A kéziratnak tartalmaznia kell:
  - a. egy magyar szöveg-összefoglalót;
  - b. egy angol nyelvű szöveg-összefoglalót (abstract);
  - c. kulcsszavakat, valamint
  - d. a szerző titulusát és pontos munkahelyi adatait. A szerző neve a tanulmány felett szerepeljen.
5. Szöveg közbeni kiemelésként *dólt betű* alkalmazható; ritkítás, aláhúzás, vastag betű, csupa nagybetű csak egészen kivételes esetben fogadható el.
6. A közvetlen hivatkozásokat a szövegtörzs tartalmazza, ezek ne jegyzetekben szerepeljenek. Minden idézetet, hivatkozást igénylő állítást vagy kifejezést követően zárójelben tüntessék fel a szerző vezetéknevét, az idézett vagy hivatkozott mű publikálásának évszámát és – ha szükséges – az idézett oldalakat a következő formában: (Arendt, 1992: 25.) vagy (Arendt, 1992: 135–138.).
7. A jegyzetek a főszöveg kiegészítéseit tartalmazzák (tehát nem hivatkozásokat). A jegyzetek helyét a tanulmányon belül felső indexben lévő arab számmal jelöljék (így: ¹), a jegyzeteket pedig kérjük a szöveg végén számozott formában elhelyezni. Indokolt esetben lábjegyzet alkalmazható, amelyet – ha csak kis

számban fordul elő – a szövegben csillaggal (*) kell jelölni, s az oldal alján kell elhelyezni.

8. Kérjük, hogy a felhasznált irodalom jegyzéke csak a ténylegesen hivatkozott publikációkat tartalmazza. Az explicit módon hivatkozott forrásokon kívül az irodalomjegyzék legfeljebb még 10–15 forrásmegjelölést tartalmazhat.

A Politikatudományi Szemle 2018. évi 2. számától minden cikkünk egyedi internetes azonosítót, úgynevezett DOI megjelölést kap. Kérjük szerzőinket, hogy az irodalomjegyzékben jelzett hivatkozások és szakirodalmak **mindegyikénél** tüntessék fel az **adott cikkekre vonatkozó PONTOS és TELJES DOI azonosítót, így: [https://doi.org/...](https://doi.org/)**

9. Az irodalomjegyzéket a tanulmány végén közöljük, a következőképpen oldva fel a szöveg közti utalásokat:

a) könyveknél:

Arendt, Hannah (1992): *A totalitarizmus gyökerei*. Budapest, Európa.

b) tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében: Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther and Anthony Mughan (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge, Cambridge University Press. 29–79.

c) folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. *Journal of Theoretical Politics*, Vol. 16, No. 2. April, 203–222. pp. <https://doi.org/10.1177/0951629804041119>

10. A táblázatokat és az ábrákat megfelelően formázva, az eredetüket feltüntetve, a szövegbe építve kérjük. A fekete-fehér ábrákat Excel formátumban, a közlés előtt kérjük mellékelni. A táblázat formázási szabálya:

1. táblázat. Cím.

elnevezés	adat 1	adat 2
párt 1	33,0	0,33
párt 2	34,0	0,34
párt 3.	33,0	0,33
Összesen	100,0	1,00

* megjegyzés.

Forrás:

11. A szerkesztőségbe beérkezett – formailag megfelelő – kéziratokat a szerkesztőség előzetes szűrése után két opponensnek küldjük ki. Az opponensek szerzők nevének feltüntetése nélkül kapják meg a kéziratokat. A közlés feltétele két opponens támogató véleménye. Az opponensek által javítandónak értékelt kéziratokat átdolgozásra visszajuttatjuk a szerzőkhöz. A két opponens egybehangzó elutasítása esetén a kéziratot nem publikáljuk.

12. Kézirat beérkezési és lehetséges közlési határideje.

beérkezési határidő	a közlés első lehetséges határideje
január 15.	első szám
március 15.	második szám
május 31.	harmadik szám
szeptember 15.	negyedik szám

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy az egyes cikkek közlési sorrendjét, maga határozza meg.

13. A szerkesztőség a beérkezett kéziratokért honoráriumot nem fizet.

Köszönjük, hogy megfelelően előkészített kézirat beküldésével segítik munkánkat.